

การเปลี่ยนแปลงใหญ่ของมนุษยชาติ

ในโลกหลังโควิด

โดย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์ประเวช วัฒนา

ประธานกิตติมศักดิ์ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

ปาฐกถาในงานฉลองครบรอบ ๑๕ ปี ของศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

ณ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

ร่วมกับ ศูนย์ความรู้และประสานงานสุขภาพทางปัญญา ของ **สสส**. สำนัก ๑๑

และ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

การเปลี่ยนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ การเปลี่ยนยุค

การเปลี่ยนที่ลึกที่สุด คือ การเปลี่ยนจิตสำนึก

ใหญ่และลึกเชื่อมโยงกัน

การเปลี่ยนใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติ คือ การเปลี่ยนยุค

หรือเปลี่ยนอารยธรรม

เราจะเข้าใจอารยธรรมใหม่ได้ดีขึ้น

ถ้าทำความเข้าใจอารยธรรมเก่าเสียก่อน

๑

อารยธรรมตะวันตก ๕๐๐ ปี

อารยธรรมที่ดำรงอยู่ เมื่อเกิดการระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส เมื่อ ค.ศ.2019 หรือโควิด-19 เรียกกันว่า อารยธรรมตะวันตก (Western Civilization) เริ่มต้นเมื่อประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน เมื่อชาวยุโรปค้นพบวิทยาศาสตร์แล้วนำมาสร้างเทคโนโลยีที่ทรงพลัง เทคโนโลยีด้านหนึ่งนำไปสู่เครื่องจักรกลที่สามารถผลิตสินค้าได้จำนวนมากมหาศาล ทำให้โลกเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม เทคโนโลยีอีกด้านหนึ่งนำไปสู่การสร้างอาวุธ เช่น เรือรบ ปืนใหญ่ ปืนกล เรือรบเหล็กขนาดใหญ่ที่สามารถเดินทางไปทั่วโลก โดยบนเรือติดตั้งด้วยปืนใหญ่และปืนกล ทำให้อำนาจของชาวยุโรปเป็นอำนาจใหม่อันมหาศาลที่โลกไม่เคยมีมาก่อน และไม่สามารถต้านทานได้ ชาวยุโรปได้ใช้อำนาจที่ได้มาใหม่เข้าแย่งชิงทรัพยากรของประเทศ และชนเผ่าต่างๆ ทั่วโลก นำไปสร้างความมั่งคั่งให้ชาวยุโรป ความมั่งคั่งของยุโรปอันได้มาจากการแย่งชิง และจากการผลิตทางอุตสาหกรรม บวกด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการจัดการสมัยใหม่ เป็นพื้นฐานของการขยายวิถีคิดและวิถีชีวิต ครอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกทั้งโลกมีอารยธรรมเดียวกัน เป็นอารยธรรมใหม่ หรืออารยธรรมตะวันตกอย่างที่เราารู้จักกัน

ในอารยธรรมสมัยใหม่โลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วอย่างสิ้นเชิง จากยุคเกษตรกรรมที่เป็นสังคมชุมชนเกษตรกรรมเล็กกับเมืองขนาดใหญ่ ขนาดเมืองมีข้อจำกัดในความสามารถขนส่งอาหารจากชนบทเข้ามาเลี้ยงเมืองจึงโตไม่ได้มาก

แต่ในสมัยใหม่ ความสามารถขนส่งอาหารเพิ่มขึ้นมากจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เมืองจึงโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเป็นนครขนาดใหญ่ที่มีประชากรหลายล้านหรือกว่า ๑๐ ล้านคน เดิมจำนวนประชากรในโลกถูกจำกัดด้วยปริมาณอาหารที่ผลิตได้ แต่เมื่อมีการค้นพบวิธีผลิตอาหารได้มาก ประชากรก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น เมื่อจีนนำมันเทศมาปลูก ประชากรก็เพิ่มจาก ๑๐๐ ล้านคน เป็น ๒๐๐ ล้านคน ประกอบกับการแพทย์สมัยใหม่ที่ก้าวหน้า จึงเกิดปัญหาประชากรล้นโลก ความเจริญสมัยใหม่อย่างมหัศจรรย์เกิดขึ้นโดยรวดเร็ว สามารถเดินทางออกไปนอกโลกในด้านมหภาค ในด้านจุลภาค สามารถนำพลังนิวเคลียร์มาใช้

ท่ามกลางความเจริญอย่างมหัศจรรย์นานาชนิดบนโลกสมัยใหม่ โลกกลับวิกฤตอย่างรุนแรง ตั้งแต่ก่อนโควิดมาและเป็นเหตุให้โควิดมาด้วย มีผู้เรียกว่าเป็นวิกฤตอารยธรรมตะวันตก (Western Civilization Crisis) เรามาทำความเข้าใจอาการของวิกฤตการณ์ของอารยธรรมนี้ และสาเหตุ เพื่อเข้าใจการเกิดขึ้นของยุคใหม่

๒

พยาธิสภาพของอารยธรรมตะวันตก

อาจสรุปโดยย่อเหลือ ๗ ประการดังต่อไปนี้

- ๑. จำนวนมนุษย์เพิ่มมากเกินไป** จนเสียสมดุลกัน สิ่งมีชีวิตอื่นๆ และธรรมชาติแวดล้อม ตามปรกติธรรมชาติมีกลไกที่จะปรับสมดุลระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ไม่ให้ชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งมีจำนวนมากเกินไปดุจ เช่น ถ้าสัตว์กินหญ้ามีมากเกินไปก็จะกินดุจกับปริมาณต้นหญ้า ธรรมชาติก็จะทำให้มีสัตว์กินเนื้อเกิดขึ้นเพื่อลดจำนวนสัตว์กินหญ้า แต่มนุษย์มีความสามารถทางความรู้และเทคโนโลยี สามารถต่อต้านกฎธรรมชาติในข้อนี้ ทำให้สามารถทำลายชีวิตพืชและสัตว์จนสูญพันธุ์เป็นแสนๆ หรือเกินล้านสปีชีส์ แล้วเพิ่มจำนวนมนุษย์ขึ้นจนล้นโลกเกิดความไม่สมดุลขึ้น
- ๒. พฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์** ทำให้ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จนมีผู้กล่าวว่า ธรรมชาติสิ้นสุดแล้ว (The End of Nature) โดยที่ธรรมชาติเป็นมารดาของสรรพชีวิต (Mother Nature) เมื่อธรรมชาติเจ็บป่วย ชีวิตทั้งมวลก็เจ็บป่วยด้วย ธรรมชาติถูกทำลายแปดเปื้อนมลพิษ เสียสมดุล จนเกิดวิกฤตสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมทั้งเกิดปัญหาโลกร้อน ซึ่งนำไปสู่หายนะภัยต่างๆ
- ๓. การกระจุกกันอยู่ในเมืองอย่างแออัดยัดเยียด** ตัวใครตัวมัน เหลื่อมล้ำ เสื่อมโทรม เต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ จนเรียกว่าเป็นสังคมที่เจ็บป่วย ไม่มีประสิทธิภาพ โรคติดต่อระบาดได้ง่าย
- ๔. ระบบเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันหมดทั้งโลก** ทำให้ผันผวนง่าย โกลาหล และวิกฤตได้ง่าย ระบบเศรษฐกิจแบบนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำขยายตัวขึ้นมาก ทั้งในประเทศเดียวกันและระหว่างประเทศ ความเหลื่อมล้ำที่มากเกินไปทำให้เกิดปัญหาสุขภาพ สังคม และการเมือง ตามมาอีกเป็นพรวน ในระบบเศรษฐกิจแบบนี้ได้เกิดองค์กรชนิดใหม่ คือ บริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่ ที่มีฤทธิ์อำนาจมาก ไม่มีใครควบคุมได้ เกิดการเสียสมดุลเชิงอำนาจและความเป็นธรรมขนาดใหญ่

๕. **โลกกลายเป็นระบบซับซ้อน** (Complexity system) จากสังคมชุมชนเกษตรกรรมที่แยกกันอยู่เป็นกลุ่มๆ ตามวัฒนธรรมชุมชนที่หลากหลาย กลับกลายเป็นการเชื่อมโยงกันหมดทั้งโลกทุกมิติ อย่างหลากหลาย และซับซ้อน กลายเป็นระบบซับซ้อน ระบบซับซ้อนเกิดคุณสมบัติใหม่ เช่น เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และโกลาหลได้ง่าย พยากรณ์ไม่ได้ ควบคุมไม่ได้ จัดการไม่ได้ เหมือนเป็นสัตว์สี่ขาใหม่ ไม่มีรัฐบาลใดๆ ในโลกที่สามารถจัดการระบบซับซ้อนได้ วิกฤตการณ์จึงเกิดขึ้นทั่วไป
๖. **ความขัดแย้งและความรุนแรง** เมื่อคนต่างเผ่า ต่างผิวพรรณ ต่างวัฒนธรรม ต่างความเชื่อ เข้ามาอยู่ใกล้ชิด หรือปะปนกัน ความขัดแย้ง ความเกลียดชัง ความรุนแรงก็เกิดขึ้นเต็มไปหมด ลองดูในสหรัฐอเมริกาที่มีความเกลียดชังกับรุนแรง ระหว่างผิว ระหว่างเชื้อชาติ ระหว่างความเชื่อทางการเมือง กระพือให้แพร่กระจายและแรงมากขึ้นโดยการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ และโดยข่าวลวงข่าวปลอมจนไม่รู้จะอะไรจริงอะไรเท็จ หรือดูความเกลียดชังระหว่างอิสราเอลกับโลกอาหรับที่ถึงเลือดถึงเนื้อ ไม่อาจอยู่ร่วมโลกเดียวกันได้ ความรุนแรงในตะวันออกกลางที่มีทั้งเชื้อชาติ ศาสนา เศรษฐกิจ การเมืองอย่างสาหัสไม่ออก ความรุนแรงอย่างโจ่งแจ้งใหญ่ๆ ก็มี เช่น สงครามโลก สงครามเย็น เผชิญกันด้วยอาวุธนิวเคลียร์ ที่แต่ละฝ่ายมีมากพอที่จะทำลายโลกทั้งใบได้หลายรอบ ความโกรธเกลียดมากพอที่จะทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ให้คนตายทั้งเมืองก็ได้ หรือขับเครื่องบินชนตึกเวิลด์เทรดในนิวยอร์ก ระเบิดฆ่าตัวตาย ฆ่าผู้บริสุทธิ์ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองก็ทำได้ ฯลฯ เหล่านี้เป็นอาการป่วยของโลกอย่างชัดๆ
๗. **การเสียสมดุลในตัวมนุษย์เอง** ท่ามกลางความเจ็บป่วยของสังคมโลก ดังบรรยายข้างต้น ทำให้การเสียสมดุลเกิดขึ้นในทุกมิติ รวมทั้งในตัวมนุษย์เอง ที่ปรากฏเป็นความเครียด การไร้ความสุข การใช้ยาเสพติด ใช้ยาแก้ปวด เป็นโรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย การฆ่าผู้อื่นตายโดยไร้สาเหตุ เช่น การกราดยิงในที่สาธารณะต่างๆ เหล่านี้ล้วนแสดงว่ามนุษย์เสียสมดุลในตัวเองอย่างรุนแรง

สรุป โลกเสียสมดุลอย่างรุนแรงในทุกมิติ ตั้งแต่สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ไปจนถึงเสีย
สมดุลในตัวมนุษย์เอง

อะไรที่เสียสมดุล ก็จะเป็นป่วนวุ่นวาย รุนแรง ไม่ยั่งยืน ไม่มีภูมิคุ้มกัน

เมื่อไม่มีภูมิคุ้มกัน โรคก็ระบาดได้ง่าย โควิดเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อปรับสมดุล

๓

สมุทัยของการเสียสมดุล

ธรรมชาตินั้นเชื่อมโยงเป็นองค์รวม

การแยกเป็นส่วนจะทำให้เสียสมดุล

เช่น ร่างกายของเรามีจำนวนเซลล์และอวัยวะต่างๆ มากมาย หลากหลาย แต่ทั้งหมดเชื่อมโยงหรือบูรณาการกัน**เป็นองค์รวม** (The Whole) เซลล์ทุกเซลล์ธรรมชาติสร้างให้มีสำนึกแห่งองค์รวม เซลล์มะเร็งเป็นตัวอย่างของเซลล์**ที่สูญเสียสำนึกแห่งองค์รวม** มันทำตัวเป็นเอกเทศ อยากรีบโตเท่าไรก็ทำ โดยไม่คำนึงถึงองค์รวม จึงทำให้เสียสมดุล ขาดความเป็นปกติสุข เจ็บป่วย และชีวิตไม่ยั่งยืน

โควิดมาแสดงให้เห็นว่า โลกทั้งหมดเป็นหนึ่งเดียวกัน

ไวรัสตัวเล็กๆ นิดเดียว จึงมีผลกระทบเชื่อมโยงไปถึงโลกทั้งใบทุกมิติ

บทเรียนสำคัญที่สุดที่โควิดสอนก็คือ ความจริงคือโลกทั้งใบเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน

คุณจะคิดและทำแบบแยกส่วนอีกต่อไปโดยไม่วิกฤตนั้นไม่มีทาง เพราะมันขัดแย้งกับความ
จริง

ข้อนี้ทำให้เราว่าการเปลี่ยนแปลงใหญ่ของมนุษยชาติในโลกยุคหลังโควิด ควรเป็นอย่างไร

ยุคใหม่ ยุคแห่งความสมดุล

ในเมื่อวิกฤตยุคหรืออารยธรรมเก่า คือ การเสียสมดุล

ยุคใหม่ ก็ต้องเป็นยุคแห่งความสมดุล

การเสียสมดุล เกิดจากการเห็นแบบแยกส่วน คิดแบบแยกส่วน ทำแบบแยกส่วน

ยุคแห่งความสมดุล ก็ต้องเห็นองค์รวม คิดแบบบูรณาการ และทำแบบบูรณาการ

อารยธรรมตะวันตกเริ่มด้วยวิทยาศาสตร์ คือ ความรู้ คือรู้เป็นส่วนๆ ยังไม่ใช่ปัญญาที่รู้ทั้งหมด ฉะนั้นยุคอารยธรรมตะวันตก ๕๐๐ ปี ที่ผ่านมา แม้เก่งแต่ก็รู้และทำแบบแยกส่วน จึงนำไปสู่การเสียสมดุลอย่างรุนแรง โลกวิกฤตและโควิดตามมา

โลกยุคใหม่จึงต้องใช้ปัญญาซึ่งใหญ่กว่าความรู้ ความรู้รู้เป็นส่วนๆ แต่ปัญญารู้ทั้งหมด หรือรู้ความจริง

ธรรมชาติ คือ ความจริงที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่เข้าถึงความจริงทั้งหมด หรือความจริงสูงสุด ซึ่งคือความเป็นหนึ่งเดียวของธรรมชาติทั้งหมด (Oneness หรือ One Wholeness)

ปัญญาก็จะนำไปสู่การคิดเชิงองค์รวมและทำแบบบูรณาการ

บูรณาการนำไปสู่ดุลยภาพ

ดุลยภาพ คือ ความสงบสุข การมีสุขภาพดี และความยั่งยืน

ฉะนั้นยุคใหม่หลังโควิดจะเป็น

ยุคแห่งปัญญา

การคิดแบบองค์รวม

การพัฒนาอย่างสมดุล

ความยั่งยืน

จากความเป็นเหตุเป็นผลอย่างนี้ ก็จะเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงใหญ่ของมนุษยชาติในโลกหลังโควิด คือ

การตื่นรู้ (Awakening) สู่จิตสำนึกใหม่

ตื่นรู้ คือ รู้ความจริงทั้งหมด หรือความจริงสูงสุด นั่นคือปัญญา

จิตสำนึกใหม่ เป็นจิตใหญ่ ที่หลุดออกจากความคับแคบในตัวเอง รับรู้ธรรมชาติตามความเป็นจริง ธรรมชาตินั้นใหญ่โตไม่มีที่สิ้นสุด จิตที่เข้าถึงความจริงตามธรรมชาติจึงเป็นจิตใหญ่

จิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) บางคนก็เรียกว่าการปฏิวัติทางจิตสำนึก (Consciousness Revolution) ในความเห็นของ Laslo Grof และ Russell เห็นว่าเป็นทางเดียวเท่านั้นที่มนุษยชาติสามารถก้าวข้ามวิกฤตการณ์ปัจจุบันหรือวิกฤตอารยธรรมตะวันตก

๕

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่

พลังหนึ่งเดียวที่จะช่วยให้มนุษยชาติ

ก้าวข้ามวิกฤตการณ์ปัจจุบัน

ทฤษฎีและโครงสร้างแห่งผลประโยชน์ ที่จะดึงมนุษย์ให้อยู่ในโลกเดิมที่วิกฤตนั้นรุนแรงยิ่ง ยากที่จะมีอะไรฝ่าออกไปได้ ลองนึกถึงระดับของความเกลียดชังที่ฝ่ายต่างๆ มีต่อกัน จะลบบอกไปง่ายๆ ได้อย่างไร ไม่ว่าจะด้วยมาตรการใดๆ

มีอย่างเดียวเท่านั้น **ถ้าสามารถลบโปรแกรมเก่าๆ ในสมองแทนที่ด้วยโปรแกรมใหม่**

โปรแกรมในสมองมนุษย์เปลี่ยนได้ ด้วยตัวเอง

เปลี่ยนจากทุกข์เป็นสุขก็ได้

เปลี่ยนจากโกรธเกลียด เป็นไม่โกรธไม่เกลียด หรือรักก็ได้

เปลี่ยนจากจิตเล็ก เป็นจิตใหญ่ก็ได้

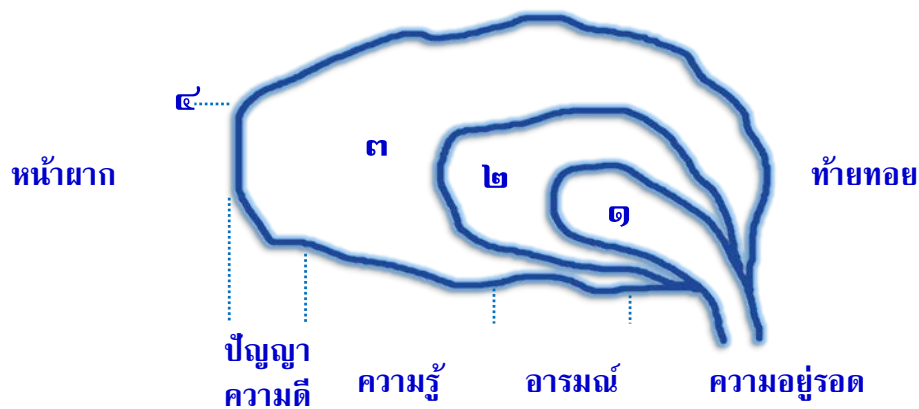
เราจึงเห็นว่าใจยังเปลี่ยนเป็นพระอรหันต์ได้

ตรงนี้คือการเกิด**จิตสำนึกใหม่** หรือ**จิตใหม่**

ทุกคนมีส่วนของสมองที่จะเกิดจิตใหม่ได้ ทุกคนจึงมีศักยภาพที่จะเกิดจิตสำนึกใหม่ได้ จิตใหม่เกิดที่สมองส่วนหน้าที่ เรียกว่า Prefrontal cortex ขนาดเท่ากำปั้นเด็ก อยู่หลังหน้าผาก สมองส่วนนี้ทำหน้าที่เกี่ยวกับปัญญาและความดี

รูปข้างล่างแสดงสมอง ๔ ส่วน นับจากหน้ามาหลัง ส่วนที่ ๔ คือสมองส่วนหน้าสุด ทำหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ขั้นสูงหรือมนุษย์อารยะ คือ เกี่ยวกับสติปัญญา วิจารณญาณ ศีลธรรม และการบรรลุธรรม

การตื่นรู้ (Awakening) หมายถึง ตื่นจากการหลับใหล รู้ความจริงสูงสุด ถ้าหลับอยู่ก็ไม่รู้ความจริง สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์เป็นต้นมา ทำให้สมองส่วนหลังหรือสมองสัตว์เลื้อยคลาน กัมมันตหรือ active เพื่อเอาตัวรอด การที่จะเอาตัวรอดได้ก็ต้องเอาตัวกูของกูเป็นตัวตั้ง

รูปที่ ๑ สมองของมนุษย์มี ๔ ส่วน

เรียงจากหลังมาหน้า

๑.	สมองส่วนหลัง	=	สมองสัตว์เลื้อยคลาน	=	ความอยู่รอด
๒.	สมองส่วนกลาง	=	สมองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	=	อารมณ์
๓.	สมองมนุษย์	=	Neo - cortex	=	ประมวลข้อมูลสร้าง ความรู้
๔.	สมองมนุษย์ขั้นสูง	=	Prefrontal cortex	=	ปัญญาและความดี

เมื่อเอาตัวกูของกูเป็นตัวตั้ง ก็ไม่สามารถสัมผัสธรรมชาติตามความเป็นจริงได้ ทำให้เห็นแบบแยกส่วน ทำแบบแยกส่วน อันนำโลกไปสู่การเสียสมดุล ดังกล่าวแล้ว

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ เกี่ยวกับสมองส่วนหน้า หรือส่วนที่ ๔ ที่มีอยู่ในคนทุกคน และรอให้มนุษย์ใช้เวลา ๒๐๐,๐๐๐ ปีแล้ว ทุกคนสามารถตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ได้ จิตสำนึกใหม่ คือ จิตที่เข้าถึงความจริงสูงสุด

ความจริงสูงสุด คือ ธรรมชาติ ที่บางที่เรียกว่าธรรม (ชาติ) บางที่เรียกว่าพระเจ้า

ธรรมชาตินั้นใหญ่โต เชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด อนันต์ และนิรันดร รวมจักรวาลทั้งหมด และยิ่งกว่านั้น

ธรรมชาติ หรือ ความจริงตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ไม่มีอะไรยิ่งกว่า ถ้าพระเจ้าทรงอยู่ในทุกหนทุกแห่ง (Omnipresent) ทรงศักยภาพในทุกสิ่ง (Omnipotent) ธรรมชาติ หรือ ธรรม หรือพระเจ้ายิ่งเหมือนกัน

ตามปรกติจิตมนุษย์เล็ก ถูกกักขังอยู่ในที่แคบ คือ อยู่กับความเห็นแก่ตัวของตัวเอง ในที่แคบย่อมบีบคั้น ไม่มีอิสรภาพและศักยภาพ ไร้ความสุข เหมือนคนติดอยู่ในคุก

นั่นเป็นเหตุผลว่า ทำไมมนุษย์จึงมีความสุขเมื่อสัมผัสกับธรรมชาติที่ใหญ่โต เช่น ป่าไม้ ภูเขา ทะเล ท้องฟ้า เพราะเมื่อสัมผัสธรรมชาติที่ใหญ่กว่าตัวเอง จิตก็หลุดจากความคับแคบ ทำให้มีอิสรภาพกับความสุขซ้อนทับหรือเป็นสิ่งเดียวกัน ความสุขที่คล้ายกับคนออกจากคุกที่กักขังและคับแคบ

การเข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ จึงทำให้มนุษย์มีความสุขอย่างลึกซึ้งและมีศักยภาพ

ตัวอย่างร่วมสมัยอาจทำให้น่าสนใจและเข้าใจได้ง่าย มนุษย์อวกาศชื่อ Edgar Mitchell เมื่อยืนอยู่บนดวงจันทร์ มองมาเห็น**โลกทั้งใบ**ลอยฟ่องอยู่ในอวกาศ เขากลับมายังโลกกลายเป็นคนที่เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง “I came back to Earth a totally changed” ที่ว่าเป็นคนที่เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิงนั้นเป็นอย่างไร เป็นดังนี้

“รู้สึกเบาสบาย เป็นอิสระ มีความสุขแผ่ซ่านไปทั้งเนื้อทั้งตัว อะไรๆ รอบตัวก็งามไปหมด มีไมตรีจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง”

โอ้โห อะไรจะตืออย่างนั้น

นี่แหละที่เรียกว่า จิตสำนึกใหม่ หรือจิตใหม่ ที่เกิดจากการเข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ เอ็ดการ์ มิทเชลล์เห็น “ความเป็นหนึ่งเดียวของโลกทั้งใบ” ที่ลอยฟ่องอยู่ในอวกาศ ขณะอยู่บนโลก เขาเห็นเป็นส่วนๆ แยกๆ กันอยู่ ที่เรียกว่าเห็นแบบแยกส่วน แต่บนดวงจันทร์เขาสามารถเห็นทั้งหมด คือ เห็นความเป็นหนึ่งเดียวของโลกทั้งใบ

ธรรมชาติทั้งหมดเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียว นั่นคือความจริง

เมื่อจิตเข้าถึงความจริง (ที่ใหญ่) จิตก็ใหญ่

จึงเป็นอิสระ และมีความสุขอย่างล้นเหลือ อิสระภาพ คือ หลุดพ้นจากความบีบคั้น ปัญญา อิสระภาพ ความสุข เป็นเรื่องเดียวกัน

ในความเป็นทั้งหมดมีความงาม เช่น ความงามของดอกไม้ หรือความสวยของผู้หญิง เกิดจากความเป็นทั้งหมด แต่ถ้าแยกย่อยเป็น ตับไต ไส้พุง อูจจาระ ปัสสาวะ ความงามก็หมดไป

ไมตรีจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง เป็นความดีที่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

แต่โบราณมามีคนบรรลुरुสภาวะอย่างนี้แล้ว ไม่รู้ว่าจะเรียกว่าอะไร เลยตั้งชื่อเรียกต่างๆ กันไป อย่างหนึ่งเรียกกันว่า การเข้าถึงสิ่งสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงาม

สิ่งสูงสุด คือ ความจริง ในความจริงมีความดี และความงาม

หรือพูดสลับกันก็ได้ว่า ในความดีมีความจริง และความงาม

หรือในความงาม มีความจริง และความดี

เอ็ดการ์ มิทเชลล์ เข้าถึงความจริงของธรรมชาติที่เป็นหนึ่งเดียวกัน จึงเจอความดี และความงาม

ถ้าเราเข้าใจเรื่องการเข้าถึงความจริง ความเป็นหนึ่งเดียวของธรรมชาติ เราไม่ต้องไปดวงจันทร์ก็เกิดจิตใหม่ได้ เพราะเราสัมผัสธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นอากาศ สายลม แสงแดด ต้นไม้ ใบไม้ ท้องฟ้า ดวงดาว ฯลฯ ทั้งหมดนี้ล้วนเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ฉะนั้นไม่ว่าเราสัมผัส

ธรรมชาติใดๆ ก็ตระหนักรู้ว่าธรรมชาตินั้นเชื่อมโยงกันไปเป็นหนึ่งเดียวทั้งจักรวาล จิตของเราก็จะถึงซึ่งความใหญ่ จิตใหม่หรือจิตใหญ่ก็จะเป็นไปเพื่อความสุข ความงาม และความดี

ผู้คนทั่วโลกบางคน มีประสบการณ์การเข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ ด้วยวิธีอันหลากหลาย

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ จึงมีเส้นทางอันหลากหลาย หรือพหุบาท ทำให้ทุกคนมีทางเลือก

๒

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่เป็นกระแสใหญ่

(Mega Trends)

มีเสน่ห์ และแรงจูงใจอันสูงยิ่ง ที่ทำให้มนุษย์ต้องการเป็นผู้ตื่นรู้ สู่จิตสำนึกใหม่

สิ่งที่มนุษย์ต้องการมากที่สุด คือ ความสุข **จิตสำนึกใหม่ยังให้เกิดสุขอย่างสูงสุด** โดยไม่เสียเงินหรือเสียน้อย เป็น Happiness at low cost หรือ no cost เมื่อเป็นความสุขราคาถูก ก็เป็นไปได้สำหรับทุกคน

ความงามทำให้เจริญใจ จิตสำนึกใหม่ทำให้ประสบความงามอย่างล้นเหลือ

มิตรภาพหรือสัมพันธภาพที่ดี ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความสุข จิตสำนึกใหม่ทำให้เกิดมิตรภาพอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง

อีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นแรงจูงใจด้านกลับก็คือ การที่อารยธรรมปัจจุบันวิกฤตจนไม่มีทางไปในทิศทางเดิม นอกจากมนุษย์เกิดจิตสำนึกใหม่

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ จึงเป็นกระแสใหญ่ที่ผู้คนจะเข้าร่วมมากขึ้นๆ จนหมดทั้งโลก การมีเส้นทางอันหลากหลาย (พหุบาท) ในการเข้าถึงการตื่นรู้ ยิ่งเพิ่มแรงจูงใจให้มนุษย์ชาติ หันมาหาเส้นทางจิตสำนึกใหม่

๗

พหุบาทแห่งการตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่

(จิตตปัญญาศึกษา)

การเข้าถึงความจริงตามธรรมชาติมีเส้นทางอันหลากหลาย เช่น

๑. **การสัมผัสธรรมชาติ**
๒. **จากการเคลื่อนไหวร่างกาย** เช่น โยคะ ไทเก๊ก การวิ่ง อย่างมีสติ
๓. **ผ่านงานศิลปะต่างๆ** ความงามทำให้เข้าถึงความจริง
๔. **จากการทำงานต่างๆ** อย่างมีสติ งานทุกอย่างก็จะทำให้สัมผัสความจริงตามธรรมชาติ
๕. **จากการทำงานเพื่อสังคม** เช่น จิตอาสา จิตที่ออกจากความคับแคบในตนเอง ทำให้สัมผัสความจริง
๖. **การภาวนา** ตามวิธีการทางศาสนาต่างๆ หรือไม่ใช่ศาสนา ที่ทำให้จิตสูง ความสงบของจิตทำให้เข้าถึงความจริง
๗. **สวดตาหรือศูนยตา** การเข้าถึงความว่างจากตัวตน การว่างจากตัวตน ทำให้เข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ
๘. **การตีปริศนาธรรมแบบเซ็น** เมื่อตีแตกก็เกิดปัญญาฉับพลัน เข้าถึงความจริงตามธรรมชาติ

เหล่านี้เป็นต้น มีชื่อเรียกต่างๆ กัน ซึ่งรวม คือ **จิตตปัญญาศึกษา** ซึ่งรวมทั้งวิธีการที่เป็นศาสนาและไม่เป็นศาสนา

จิตตปัญญาจึงกว้างกว่าศาสนา แต่รวมศาสนาไว้ด้วย นี่ก็น่าจะเป็นเสน่ห์ต่อคนรุ่นใหม่ ที่รังเกียจคำว่าศาสนา

เมื่อจิตตปัญญาศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างสุขภาวะ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลงาม ที่จะนำมนุษยชาติสู่อารยธรรมใหม่หลังโควิด จึงควรเป็นเรื่องของคนทั้งหมด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า

จิตตปัญญาศึกษาเพื่อคนทั้งมวล

คนทั้งมวลเพื่อจิตตปัญญาศึกษา

เพราะฉะนั้น จึงต้องสื่อสารเผยแพร่แนวคิดและวิธีการในเรื่องจิตตปัญญาศึกษา ให้คนรู้
และปฏิบัติอย่างกว้างขวางที่สุด

ถือเป็นระเบียบวาระของมนุษยชาติ

๘

ไตรยางค์ หรือองค์ ๓ – เครื่องมือขับเคลื่อน

สู่ยุคใหม่

การสร้างการตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการนำมนุษยชาติออกจากสภาวะวิกฤตในปัจจุบัน สู่อารยธรรมใหม่ นั่นเป็นองค์ที่ ๑

ยังมีอีก ๒ องค์ ที่เชื่อมโยงและหนุนเสริมซึ่งกันและกัน นั่นคือ

องค์ที่ ๒ การสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล (สังคมสมดุล)

วิกฤตอารยธรรมปัจจุบัน คือ การที่โลกเสียสมดุลในทุกมิติ

เพราะไม่ได้เอาการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลเป็นตัวตั้ง แต่เอาอย่างอื่นเป็นตัวตั้ง เช่น การค้าเสรี ความมั่งคั่ง ประสิทธิภาพของระบบ ความเชื่อในลัทธิการเมือง หรือศาสนาและอื่นๆ เมื่อไม่เอาการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลเป็นตัวตั้ง ก็ย่อมเสียสมดุล

เพราะฉะนั้น อารยธรรมใหม่หลังโควิดต้องถือการอยู่ร่วมกันทั้งระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อมเป็นสิ่งสูงสุด ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ ต้องเป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ไปจนถึงระดับประเทศและระดับโลก ความแตกต่างระหว่างความเชื่อในลัทธิการเมือง หรือศาสนา จะไม่เป็นปัจจัยของความแตกแยกและรุนแรงอีกต่อไป ถ้ามนุษยชาติถือการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลคือสิ่งสูงสุด ไม่ใช่ความเชื่อในลัทธิทางการเมืองหรือศาสนาใด

การตื่นรู้และจิตสำนึกใหม่ที่ประกอบด้วยเมตริจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง จะเป็นพลังเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมดุล

ตามปรกติมนุษย์มีธรรมชาติชอบใช้อำนาจเหนือผู้อื่น ที่ทางพระเรียกว่า **มานะ** และเอาความเห็นของตนเป็นใหญ่ที่ทางพระเรียกว่า **ทิฐิ** ก็เลยประกอบด้วย **ตัณหา มานะ ทิฐิ** เป็นตัวทำให้เกิดทุกข์สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมดุลง ต้องการสัมพันธ์ภาพใหม่ บางคนเรียกว่า **ปฏิวัติสัมพันธ์ภาพ** (Associational revolution) คือ

ความเสมอภาค ภารดรภาพ และการเรียนรู้ระหว่างกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action) การเรียนระหว่างกันหรือร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทรงพลัง ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน คือ ยิ่งทำ

- ยิ่งรักกันมากขึ้น
- ยิ่งเชื่อถือไว้วางใจกัน
- ยิ่งฉลาดขึ้น และฉลาดร่วมกัน
- เกิดปัญญาาร่วม (Collective wisdom) **นวัตกรรม** และ **อัจฉริยภาพกลุ่ม** (Group genius)
- เกิดพลังมหาศาลทำให้ฝ่าความยากไปสู่ความสำเร็จ
- เกิดความสุขร่วมกันประดุจบรรลุนิพพาน

“การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ” ประกอบด้วย ความเสมอภาค ภารดรภาพ และกระบวนการทางปัญญา จึงเป็นเครื่องมือของสัมพันธ์ภาพใหม่ทางสังคม แทนที่สัมพันธ์ภาพเก่าซึ่งเป็นสัมพันธ์ภาพเชิงอำนาจ

สัมมาสังคม หรือสังคมที่มีความถูกต้อง หรือสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลง จึงมีลักษณะสรุปดังต่อไปนี้

๑. **สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่ถูกต้อง** เช่น ระหว่างพ่อแม่กับลูก ครูกับนักเรียน นายกับลูกน้อง แพทย์กับคนไข้ ถ้าเป็นไปโดยไม่ใช้อำนาจที่อุปถาวร ก็จะเป็นสุขสัมพันธ์และสร้างสรรค์ทางปัญญา

๒. **ชุมชนเข้มแข็ง** ชุมชนเป็นระบบการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ชุมชนจึงควรเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม (Basic Social Unit) หรืออิฐบล็อกจากสังคม ซึ่งเป็นฐานของสิ่งก่อสร้างทางสังคมที่ใหญ่ สูง และวิจิตรขึ้น

๓. **องค์กร และระบบต่างๆ ที่มีความถูกต้อง**

๔. **ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและระหว่างประเทศที่ถูกต้อง**

ความสัมพันธ์ทั้ง ๔ ประเภท ที่ถูกต้อง คือ การไม่ใช้อำนาจบังคับ หรือท้อปดาวน์ แต่ใช้ความเสมอภาค ภาราตรภาพ และการเรียนรู้ร่วมกัน เมื่อเป็นดังนี้ก็จะเกิด**สัมมาสังคม** หรือสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

เมื่อสมดุลก็จะสงบหรือสันติ

เมื่อสงบสันติก็จะเกิดสุขภาวะ

การสร้างสัมมาสังคมจึงนำไปสู่ยุคหรืออารยธรรมใหม่ที่สมดุล สันติ สุขภาวะ แทนที่ยุคเก่าที่เสียสมดุลอย่างรุนแรง ไร้สันติ และทุกข์

องค์กรที่ ๓ **กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมหรือ P⁴ (Participatory Public Policy Process) เครื่องมือแห่งการทำให้สำเร็จ (สัมฤทธิศาสตร์) ทุกเรื่อง**

นโยบายสาธารณะเป็นปัญญาสูงสุดของชาติใดชาติหนึ่ง เพราะมีผลกระทบทุกองคาพยพของสังคม ทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าดีก็วัฒนะ ถ้าไม่ดีก็หายนะ

ประเทศไทยทำอะไรที่ดีๆ ไม่ค่อยสำเร็จ ทะเลาะกันสูงและแตกแยก เพราะขาดความคิดเชิงระบบและการจัดการ ติดกับวิธีคิดเฉพาะพฤติกรรมส่วนบุคคลและคิดเชิงเทคนิค ทำให้วินิจฉัยโรคผิดและประเทศไทยไม่หายป่วย เช่น คิดว่าคนไทยเป็นคนไม่ดี วิธีแก้คือนิมนต์พระมาเทศน์และอบรมสั่งสอน แบบที่**ทพ.**ทำกับข้าราชการด้วยเจตนาดีแต่ไม่ได้ผล เพราะไม่ตรงกับสมมติฐานของโรค สาเหตุของโรคที่แท้จริง คือ **ระบบและการจัดการไม่ดี**

อีกอย่างหนึ่งที่วินิจฉัยโรคผิด คือ คิดว่าที่อะไรๆ ไม่ดีนั้นเป็นเพราะการเมืองไม่ดี ถ้าการเมืองดีทุกอย่างจะดีขึ้นหมดจึงพยายามพัฒนาการเมือง ดังที่มีรัฐธรรมนูญตั้ง ๒๐ ฉบับ แต่ก็ไม่สำเร็จ และไม่มีเค้าว่าสำเร็จจากที่ทำกันอยู่ขณะนี้เพราะวินิจฉัยโรคผิด

จากประสบการณ์ของเราในการขับเคลื่อนนโยบายทางสุขภาพ พบว่า**การเมืองไม่ใช่ปัญหา** นักการเมืองไม่ว่าใครคิดว่าดีเลวอย่างไรล้วนต้องการผลสำเร็จ ถ้ามีนโยบายที่ดีๆ ไปเสนอ ไม่ยากเลยที่นักการเมืองจะเห็นด้วยและสนับสนุน เช่น นำเข้า**กรม**. นำร่างกฎหมายเข้ารัฐสภา ดังที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการตั้ง **สวรส. สสส. สปสช. สข.** และกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมบุหรี่ยี่ห้อ **สปสช.** หรือหลักประกันสุขภาพ หรือ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค เมื่อสำเร็จออกมาจะมีผลกระทบต่อคนจนทั้งประเทศ

นโยบายสาธารณะที่ดีจึงสำคัญมาก

ปัญหาไม่ได้อยู่ที่นักการเมือง แต่อยู่ที่การมีข้อเสนอนโยบายที่ดี และการบริหารจัดการนโยบายที่ผ่านการตัดสินใจแล้วไปสู่ความสำเร็จ

ถ้าเราทำความเข้าใจ **ระบบนโยบายครบวงจร ๑๒ ขั้นตอน และขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วม** **ไม่มีอะไรที่จะทำไม่สำเร็จ**¹

ระบบนโยบายโดยย่อมี ๓ องค์ประกอบ โดยละเอียดมี ๑๒ คือ

			ขั้นตอน
● การสังเคราะห์นโยบาย	วิชาการ	๔
● การตัดสินใจทางการเมือง	การเมือง	๑
● การบริหารจัดการนโยบายไปสู่ความสำเร็จ	การบริหารจัดการ	๗
		รวม	๑๒

¹ ดู “คู่มือขับเคลื่อนระบบนโยบายครบวงจร ๑๒ ขั้นตอน สู่ความสำเร็จ โดย ประเวศ วะสี จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

ปัญหาไม่ได้อยู่ที่การตัดสินใจทางการเมือง แต่อยู่ที่การสังเคราะห์นโยบาย ซึ่งมี ๔ ขั้นตอนกับการบริหารจัดการนโยบายที่ผ่านการตัดสินใจทางการเมืองแล้วไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งมี ๗ ขั้นตอนรวมทั้งหมดเป็น ๑๒

ที่ทำอะไรๆ ไม่สำเร็จ เพราะทำเป็นส่วนๆ หรือบางส่วนไม่ครบวงจร วงจรไฟฟ้าถ้าไม่ครบกระแสไฟก็เดินไม่ได้ แต่ถ้าพัฒนาหรือขับเคลื่อนระบบครบวงจร ๑๒ ขั้นตอน ก็ไม่มีทางที่จะไม่สำเร็จ จึงเรียกกระบวนการนี้ว่า **สัมฤทธิ์ศาสตร์**

ที่จะขับเคลื่อนครบวงจร ๑๒ ขั้นตอนนั้น ต้องการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ทั้งนักวิชาการ นักบริหาร สื่อสารมวลชน ข้าราชการ หรือผู้ปฏิบัติการต่างๆ นักการเมือง ฯลฯ จึงเรียกว่า P⁴ หรือกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

P⁴ จึงเป็นรูปธรรมของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่มีการพูดถึงกัน ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงมากกว่าประชาธิปไตยเพียงกลไก

มีส่วนร่วมนั้น คือ ร่วมสร้างนโยบาย ร่วมตัดสินใจนโยบาย และร่วมขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ เมื่อ P⁴ เป็นอย่างนี้ ก็จะโยงทุกสิ่งทุกอย่างไปสู่การลงตัว คือ

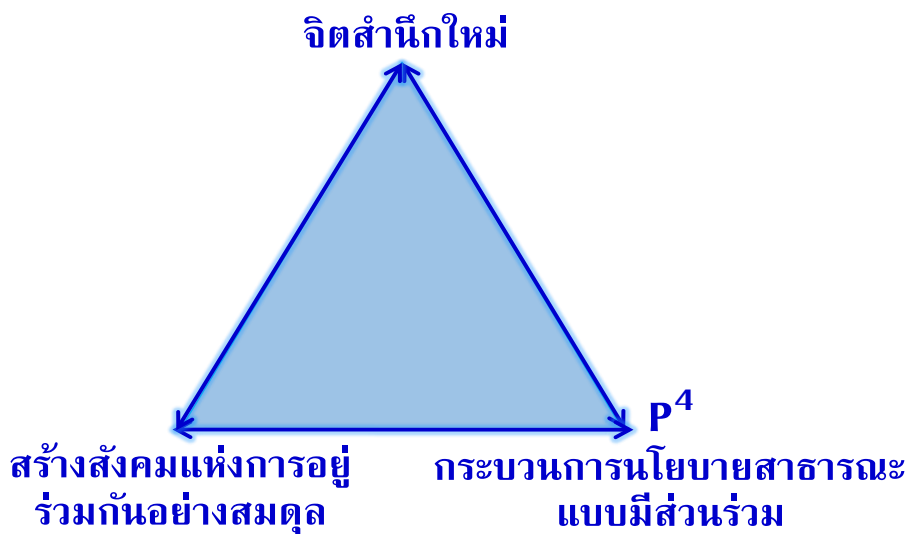
- เป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่คนไทยทุกคนมีส่วนร่วม เป็นประชาธิปไตยที่ประชาธิปไตยทางอ้อม (เลือกตั้ง) และประชาธิปไตยทางตรง คือ การมีส่วนร่วมโดยตรงของทุกคน เข้ามาเชื่อมโยงกัน เป็นการเมืองฐานกว้าง จะเรียกว่าเป็นการเมืองใหม่ก็ได้
- การมีส่วนร่วมสร้างนโยบาย ซึ่งเป็นปัญญาสูงสุดของประเทศ
- การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ ที่ทำให้เรื่องดีๆ สำเร็จได้ทุกเรื่อง

พอระบบนโยบายครบวงจรอย่างนี้ ทุกคนก็จะกลายเป็นคนเก่งและคนดี รวมทั้งนักการเมืองด้วย ประเทศสามารถทำอะไรๆ ที่สำคัญให้สำเร็จได้ทุกเรื่องด้วย P⁴

ประเทศไทยน่าจะมีประเด็นใหญ่ (Thailand Big Issues) ประมาณ ๒๐ - ๒๕ เรื่อง ที่ช่วยกันกำหนดเป็นประเด็นนโยบายสาธารณะได้โดยไม่ยาก และช่วยกันขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จทุกเรื่อง

แน่นอนว่า การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่กับการสร้างสัมมาสังคม ตามที่กล่าวข้างต้น เป็น ๒ ประเด็นใหญ่ หรือประเด็นนโยบายในประเด็นนโยบายทั้งหมด เมื่อนำ P⁴ มาใช้ขับเคลื่อนการสร้าง จิตสำนึกใหม่ และสร้างสัมมาสังคมซึ่งสำคัญสุดๆ ก็ไม่มีทางที่จะไม่สำเร็จ

ไตรยางค์หรือองค์ ๓ จะเชื่อมโยงส่งเสริมซึ่งกันและกันและกันเป็น “สามเหลี่ยมเขยื้อนยุคใหม่” (รูป ที่ ๒) ที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้

รูปที่ ๒ “สามเหลี่ยมเขยื้อนยุคใหม่”

ทุกคนสามารถตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ กลายเป็นพลังพลเมืองที่ตื่นรู้และกำมั้นตะ สามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ร่วมสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ทุกคนสามารถร่วมใน P⁴ หรือกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้เรื่องดีๆ สำเร็จได้ทุกเรื่อง

ในระบบแยกส่วนอย่างเก่า คนส่วนน้อยเท่านั้นมีบทบาทได้ เช่น ระบบการเมืองก็มี นักการเมืองเพียง ๓,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ คนเท่านั้น ที่มีบทบาทโดดเด่นอยู่ ซึ่งเป็นระบบที่คับแคบแยกส่วน เมื่อคับแคบก็ตีบตันง่าย กระทบกระแทกกันสูง และไม่สามารถทำเรื่องที่ดีแต่ยากไปสู่ความสำเร็จได้

แต่จากการคิดใหม่อย่างบูรณาการ ทุกอย่างเชื่อมโยงกันหมด อย่างใน “สามเหลี่ยมเขยื้อนยุค” คนไทยทุกคนมีส่วนร่วมด้วย P⁴ ก็คือ ประชาธิปไตย หรือการเมืองที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะไปสู่ความสำเร็จ

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่เป็นการเปลี่ยนที่ลึกที่สุด

การสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล เป็นการเปลี่ยนเจตจำนงของมนุษย์จากการแข่งขันเสรี เมื่อใครยาวสาวได้สาวเอา จนเกิดความเหลื่อมล้ำสุดๆ ทั้งโลกที่ทำให้อารยธรรมตะวันตกต้องสุดสิ้นลง มาเป็นการถือเอาการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลเป็นสิ่งสูงสุดของมนุษยชาติ เพื่อสร้างยุคใหม่หรืออารยธรรมใหม่ เป็น**โลกที่สมดุล**แทนโลกเก่าที่ไม่สมดุล เมื่อสมดุลก็สงบสันติ เมื่อสงบสันติก็เกิดสุขภาวะ โลกใหม่เป็นโลกที่สมดุล สันติ สุขภาวะ หรือโลกสุขภาวะ ที่ทุกคนร่วมสร้าง

โลกสุขภาวะ หรือโลกสันติภาพ อาจจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อที่จะเป็นไปได้ แต่ถ้าใช้ศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์ ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์อยู่ที่การขยายจิตสำนึก จากจิตเล็กให้เป็นจิตใหญ่ที่เข้าถึงความจริงสูงสุด คือ ธรรมชาติที่เป็นหนึ่งเดียว ที่ทุกคนสามารถตื่นรู้ได้ เพราะมีสมองส่วนหน้า โดย **จิตตปัญญาศึกษา** อันมีหลายช่องทางหรือพหุบาท

จิตสำนึกใหม่ + ระบบและการจัดการในกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม หรือ P⁴ ทำให้สิ่งที่เป็นไปได้เป็นไปได้

เมื่อเรามีความคิดใหญ่และวิธีการใหม่ การเขยื้อนยุคก็อยู่ต่อหน้าเราแล้ว ที่จะเขยื้อนสู่ยุคใหม่ อันเป็นโลกที่ **สมดุล สันติ สุขภาวะ** หรือโลกสุขภาวะ

“สามเหลี่ยมเขยื้อนยุค” จะเป็นแกนหรือเพลาคู่ที่ดึงการพัฒนาทุกชนิดเข้ามาเชื่อมโยง ประดุจซี่ล้อของกงจักร เป็นประดุจ **“ธรรมจักรเขยื้อนยุค”** ดังรูปที่ ๓

๔

“ธรรมจักรเขี่ยนยุค”

รูปที่ ๓ แสดง “ธรรมจักรเขี่ยนยุค” แกนหรือเพลลาของธรรมจักรคือ “สามเหลี่ยมเขี่ยนยุค” อันประกอบด้วย **จิตสำนึกใหม่ – สร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล – กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม หรือ P⁴**

ซี่ล้อของธรรมจักร คือ การพัฒนาทุกชนิด ซึ่งยังเติมได้อีก วงล้อ คือ การสื่อสารที่ทำให้สาธารณะรู้ความจริงโดยทั่วถึง

“ธรรมจักร” ที่บริบูรณ์ด้วยเพลลา ซี่ล้อ และวงล้อ ที่เชื่อมโยงกันอย่างดี จะทรงพลังดุจจักรผัน ที่เมื่อหมุนไปก็จะพาโลกไปสู่ยุคใหม่ที่สมดุล สันติ สุขภาวะ หรือโลกสุขภาวะ

ทุกคนสามารถร่วมในการเคลื่อน “ธรรมจักร” ไปสู่ยุคใหม่ได้

รูปที่ ๓ “ธรรมจักรเขี่ยนยุค”

จิต = จิตสำนึกใหม่

สังคม = สังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

นโยบาย = P⁴ กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

หมายเหตุ ไม่ได้เขียน **สุขภาพ** เป็นซี่ล้อใดซี่ล้อหนึ่ง เพราะสุขภาพคือทั้งหมด

(Health is the whole)

๑๐

โลกยุคใหม่

สสส

สมดุล สันติ สุขภาวะ

โลกทัศน์วิถีคิดจิตสำนึกใหม่ ที่เห็นความจริงเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งโลก ทั้งจักรวาล และเลยออกไป หรือเห็นความเป็นทั้งหมดเป็นองค์รวมนำมาสู่การคิดอย่างบูรณาการ และปฏิบัติอย่างบูรณาการ แทนการแยกส่วนอย่างเก่าๆ

บูรณาการนำไปสู่ดุลยภาพ หรือความสมดุล

เมื่อสมดุลก็หายป่วย รุนแรง เกิดสันติภาวะ หรือสันติภาพ

ดุลยภาพ คือ ความเป็นปรกติสุข หรือสุขภาวะ

สุขภาพ หรือ สุขภาวะบูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด (Health is integral in total human and social development) หรือ “สุขภาพคือทั้งหมด” Health is the whole)

“โลกทัศน์วิถีคิดจิตสำนึกใหม่” นำไปสู่การเปลี่ยนใหญ่ของมนุษยชาติตามที่กล่าวมา ใหญ่ที่สุดคือการเปลี่ยนยุค ลึกที่สุดคือการเปลี่ยนจิตสำนึก ใหญ่และลึกเชื่อมโยงกัน

แนวคิดและวิธีการที่กล่าวมาจะนำไปสู่การสร้างโลกใหม่ คือ โลกสุขภาวะ มนุษย์ต้องการโลกที่ดีพร้อมมานานแล้ว ดังที่เรียกว่า ยุคพระศรีอาริยะ แต่ก็เป็นเหมือนสุดทางฝันที่จะเป็นไปได้ แต่วิกฤตอารยธรรมตะวันตก ๕๐๐ ปี และวิกฤติ covid-19 มาทำให้ความฝันเป็นไปได้เพราะทางเก่าที่เดินมา ๕๐๐ ปี เป็นไปไม่ได้อีกต่อไปที่จะไม่วิกฤตซ้ำแล้วซ้ำอีก จนต้องไปใช้เครื่องมือใหม่

เครื่องมือใหม่รอให้มนุษย์ใช้มา ๒๐๐,๐๐๐ ปีแล้ว คือ สมองส่วนหน้า (Prefrontal cortex) เพื่อการตื่นรู้ การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่เป็นเอกมรรคที่จะก้าวข้ามยุคเก่าอันเสียสมดุล ไปสู่ยุคใหม่แห่งสมดุล สันติ สุขภาวะ

ยุคใหม่ คือ **สสส** สมดุล สันติ สุขภาวะ

หรือ โลกสุขภาวะที่ทุกคนร่วมสร้างได้

ประเทศไทยก็มีเครื่องมือใหญ่ที่ทรงพลังที่จะสร้าง **สสส** เครื่องมือนั้นก็คือ **สสส.** (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

สสส. มีปณิธานใหญ่ที่จะเสริมสร้าง**สุขภาวะเพื่อคนทั้งมวล** (Health for All) และ**คนทั้งมวลเพื่อสุขภาวะ** (All for Health) โดยส่งเสริมสนับสนุนคนทั้งมวลร่วมสร้างสุขภาวะอย่างเข้มข้นจนได้รับรางวัลระดับโลก Nelson Mandela ที่มอบให้โดยองค์การอนามัยโลก เมื่อเร็วๆ นี้

สสส. จึงเป็นเครื่องมือใหญ่ของคนไทย ที่จะชวนคนไทยทั้งประเทศร่วมเคลื่อน “ธรรมจักรเขี่ยอนยุค” สร้างโลกใหม่อันเป็นโลกแห่งสุขภาวะ

สสส. มีสำนักและเครือข่ายอันหลากหลายที่ทำงานในประเด็นต่างๆ ประเด็นเหล่านี้ก็เปรียบประดุจ ซี่ล้อของธรรมจักร จุดสำคัญคือต้องเชื่อมโยงซี่ล้อทั้งหมดกับแกนหรือเพลลา เพื่อเคลื่อนไปด้วยกัน

เพลลาประกอบด้วยองค์ ๓ คือ

- การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่
- การสร้างสังคมสมดุล
- P⁴ หรือกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

ในทุกประเด็นเชื่อมกับเพลลาหรือองค์ ๓ ให้องค์ ๓ เชื่อมกับทุกเรื่อง ก็จะได้เห็นภาพที่ว่า “สุขภาพคือทั้งหมด” (Health is the whole) และทั้งหมดคือสุขภาพ

ฉะนั้นไม่ว่ากิจการใดๆ ทั้งที่เป็นส่วนบุคคล สังคม องค์กร ระบบนโยบาย ล้วนเชื่อมโยงไปสู่ การสร้างสุขภาวะ สิ่งที่เกิดขึ้น คือ

“ทุกคนเป็นนักสร้างสุขภาวะ ทั้งของตนเอง และเพื่อนมนุษย์”

โดยเป็นสุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา พร้อมกันไป

ถ้าแนวคิดและแนวทางเป็นอย่างนี้ พร้อมทั้งมีเครื่องมือใหญ่ คือ **สสส**. เรื่องที่ไม่น่าจะ เป็นไปได้ก็จะเป็นไปได้ นั่นคือ

คนทั้งมวลร่วมสร้างสุขภาวะ (All for Health)

สุขภาวะของคนทั้งมวล (Health for All)

เป็นโลกใหม่ หรือโลกสุขภาวะ ที่มีลักษณะ ๓ ส คือ สมดุล สันติ สุขภาวะ เป็นอารยธรรม ใหม่ที่มนุษย์มีความเจริญอย่างแท้จริง หลังจากผ่านความทุกข์ยากลำบากมาหมด

คำอำนวยการท้ายบท

ขอให้ทุกท่านมีชีวิตที่ดี รักษาตัวให้สมดุล ทั้งกาย ใจ และสังคม โดยใช้ปัญญา

ปัญญาสูงสุด ก็คือ การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ ด้วยวิธีการหรือเส้นทางอันหลากหลาย ที่รวมเรียกว่า **จิตตปัญญาศึกษา**

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ ทำให้เกิดสุขภาวะสูงสุด เป็นสุขภาวะทางปัญญา ที่พาไปสู่สุขภาวะทั้งหมด

“สุขภาวะอันล้ำลึก ความงามอันล้นเหลือ ไมตรีจิตอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง”

คือ อากาของสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งทุกคนเข้าถึงได้ เพราะทุกคนมีสมองส่วนหน้า

การตื่นรู้สู่จิตสำนึกใหม่ จึงเป็นเอกมรรคที่จะพามนุษยชาติก้าวข้าม (Transcend) วิกฤตการณ์ปัจจุบันไปสู่อารยธรรมใหม่

ขอให้ท่านพบและช่วยให้เพื่อนมนุษย์ได้พบเส้นทางนี้ และจับมือเดินไปด้วยกันสู่จุดหมายปลายทางที่เป็นสุขภาวะที่สมบูรณ์

ด้วยความรักจากชายชรา

ประเวศ วะสี

๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๔